

مقاله مطبوعاتی چیست

و

چگونه مقاله بنویسیم؟

تدوین:

امیر هوشنگ قلندری

ویژه کارگاه آموزشی نشریات دانشجویی

نگارش مقاله؛

مقاله در لغت به معنی گفتار، مبحث، سخن، قول و فصلی از کتاب یا رساله آمده و فرهنگ معین یکی از معانی این کلمه را نوشته‌ای دانسته که درباره موضوعی نویسنده توضیحاتی ارائه می‌کند. همچنین در توضیح این واژه در این فرهنگ آمده است: «غالباً نوشته‌ای که برای درج در روزنامه و مجله تهیه شود.»

هنر نوشتن تجربیات، عقاید، اندیشه‌های نویسنده در مورد موضوعات مختلف است و نویسندگان، متفکران و نخبگان به وسیله مقاله دستاوردهای علمی، اجتماعی، سیاسی و ... اندیشه خود را به دیگران منتقل می‌کنند، به همین دلیل مقاله را اندیشه مکتوب می‌نامند که ویتترین فکر انسان است.

مقاله:

نگارش و توسعه عقیده، فکر و نظر با استفاده از موضوع خبری و بهره‌گیری از روش‌های صحیح نویسندگی، با رعایت نظم منطقی و ایجاد مقاله مطبوعاتی نامیده می‌شود.

هر مقاله مطبوعاتی از چهار بخش موضوع، مقدمه، متن و نتیجه تشکیل شده است.

در نشریات دانشجویی مقالات می‌توانند انعکاس دهنده پژوهش‌ها و تحقیقات علمی باشند، یا ابزاری برای ابراز احساس، بیان عقیده، نظرات و نقدهای سازنده در نشریات دانشجویی باشند.

البته باید توجه داشت که در نشریات دانشجویی، به همه تفکرات، در چارچوب قانونی، اجازه ظهور و بروز داده شود تا فضای علمی، فرهنگی و سیاسی دانشگاه حالت تعادل خود را حفظ کند و منجر به فعالیت‌های زیرزمینی و پنهانی و عقده‌گشایی‌های زننده و مخرب نشود.

در مقاله نویسنده با استفاده از موضوع علمی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، خبری و ... با بهره‌گیری از روش‌های مقاله نویسی در راستای هدف معین سپس از ارائه دلایل و مستندات به دست آمده از تحقیق، یک موضوع یا رویداد را نفی یا تأیید می‌کند. مهمترین ویژگی مقاله مطبوعاتی این است که با استفاده از اطلاعات مستند، منطقی و دقیق به دست آمده از مراحل پژوهش و تحقیق نوشته می‌شود. اگر چه نویسنده مقاله از اندیشه، نظرات و اطلاعات دیگران و سایر منابع برای مستند و غنی کردن نوشته خود بهره می‌گیرد، اما در نهایت اندیشه و تفکر خود را مکتوب می‌کند. البته این تعریف بیش‌تر برای مقالات مطبوعاتی مصداق دارد.

انواع مقالات

- مقالات مطبوعاتی؛

- مقالات احساسی یا انشایی؛

- علمی، تخصصی و تحقیقی.

مقالات مطبوعاتی؛ نگارش و توسعه عقیده، فکر و نظر با استفاده از موضوع خبری و بهره‌گیری از روش‌های صحیح نویسندگی، با رعایت نظم منطقی و ایجاز مقاله مطبوعاتی نامیده می‌شود. از جمله ویژگی‌های مقاله‌های مطبوعاتی می‌توان به خبری و به روز بودن آن اشاره کرد به این معنی که هر نظر و عقیده‌ای که توسط نویسنده مکتوب می‌شود، باید در ارتباط با خبر یا رویداد جدید باشد. لذا این نوع مقاله‌ها نمی‌توانند طولانی باشند. اکثر نشریات دانشجویی از این مقالات استفاده کرده و در زمینه‌های مختلف از مقاله برای بیان مقصود خود استفاده می‌کنند.

تفاوت مقالات انشایی و مطبوعاتی

- مقاله‌های مطبوعاتی موجز و اخباری هستند و از اطلاعات رویداد با در نظرگیری عنصر زمان استفاده می‌کنند.
- مقاله‌های انشایی از ایجاز کمتری برخوردارند و با عناصر خبری در ارتباط نمی‌باشند.

مقالات احساسی (انشایی)؛ در این نوع مقاله نویسنده احساس خود

را در قبال یک موضوع با ابراز عقاید و نظرش به رشته تحریر در می‌آورد و ضرورتی ندارد که موضوع مقاله به‌روز باشد و از منابع و تحقیقات گسترده استفاده شود.

در گذشته بیشتر از مقالات به شیوه‌ی انشایی استفاده می‌شد، ولی امروزه مقالات علمی و مطبوعاتی جایگاه ویژه‌ای در رسانه‌ها یافته‌اند. مقالات انشایی از ایجاز کمتری برخوردار هستند. مقالات مطبوعاتی دارای ویژگی خاص هستند با این وجود می‌توانند حالت علمی و تخصصی و احساسی نیز داشته باشند.

مقالات علمی، تخصصی و تحقیقی؛ در این نوع مقالات نویسنده بر

اساس تحقیقات، مدارک و اطلاعات مستند با رعایت ایجاز و دسته‌بندی ساختار مقاله نتیجه تحقیق و تحلیل خود را درباره موضوع خاص به مخاطبان خود منتقل کند.

منابع تعیین موضوع برای مقاله

- خاطره و تجربه نویسنده و دیگران
 - بهره گیری از مطبوعات ، رادیو و تلویزیون ، اینترنت و...
 - آگهی های تبلیغاتی (بنر، پوستر، پلاکارد ، تبلیغات رسانه ای...)
 - موضوع های عینی : همه سوژه های سیاسی، اجتماعی ، اقتصادی و... که اکثر جامعه با آنها ارتباط دارند.
 - موضوع های ذهنی و مبهم : موضوع هایی که مادی و ملموس نیستند مانند سعادت ، شهامت ، اعتماد به نفس
 - طراحی یک شخصیت : نگارش مقاله درباره یک شخصیت.
 - موضوعات علمی با استفاده از مقالات، کتب، تحقیقات و ... دیگران با طرح سوال علمی و پژوهش علمی برای کشف روابط جدید یا تکمیل علوم فعلی.
- مولفان شیوه نگارش برای مقاله چهار رکن قائل شده و گفته اند هر مقاله باید از چهار عنصر موضوع، مقدمه، متن و نتیجه تشکیل شود.

انواع مقالات مطبوعاتی عبارتند از:

الف - مقاله‌های ساده خبری

- سرمقاله؛

- یادداشت؛

- تفسیر و اظهار نظر؛

- تحلیل و تشریح؛

- نقد مطبوعاتی؛

ب - مقاله‌های تخیلی، داستانی و وصفی

ج - مقاله‌های تحقیقی، آماری، علمی و آموزشی

الف - مقاله‌های ساده خبری

در این مقالات، بیشتر به بعد خبری مقاله تکیه می‌شود. لذا از ویژگی‌های مقالات خبری ایجاز و کوتاه بودن آنها است و بر اساس اخبار جاری روز، سوژه‌پردازی و نوشته می‌شود، این مقالات بیشترین کاربرد را در به دلیل به‌روز بودن در رسانه‌های سراسری دارند و در نشریات دانشجویی به دلیل طولانی بودن زمان انتشار کمتر استفاده می‌شوند.

مقالاتی هستند که **جنبه خبری** آنها مورد توجه است یعنی فاصله رویداد خبری با مقاله ای که در مورد آن نوشته می شود بسیار کم است.

برای انتقال بهتر و کامل تر پیام در مقاله، باید سلیقه و خواست مخاطبان و خوانندگان در نظر گرفته شود، و اینکه کجا و برای چه کسانی می نویسیم و چگونه مقاله نویسی کنیم که جذابیت بیش تر داشته باشد و این با خلاقیت در قلم، نثر شیوا و قالب مقاله خود را نمایان می کند و اگر با علاقه و پشتکار همراه شود به تدریج شکل حرفه ای به خود می گیرد و اثرگذاری بیش تری پیدا می کند. در مقالات خبری، نویسنده با هنر و خلاقیت خود ابتدا موضوع و اطلاعات (خبر) را بیان و سپس در مورد آن به ارایه نظر می پردازد و در یک جریان منطقی و تشریحی با نتیجه گیری مقاله را به پایان می برد.

هر مقاله دارای ارکان زیر است:

- وحدت موضوع

- وحدت زمان

- وحدت مکان

- انسجام

- استنتاج

وحدت موضوع

یعنی حفظ موضوع (سوژه) خبری واحد که مقاله بر اساس آن نوشته می شود. اشاره به موضوع های فرعی باید برای قدرت بخشیدن به موضوع اصلی باشد، نه آن که موضوع اصلی را تحت شعاع قرار دهد.

وحدت زمان

به معنای حفظ و ثبات زمان مقاله است. مخاطب مقاله باید با زمان مقاله رابطه برقرار کند و زمان آن برایش قابل لمس باشد. این رکن به تازگی موضوع خبر که مقاله در مورد آن نوشته می شود هم ارتباط پیدا می کند.

وحدت مکان

یعنی حفظ مکان واحد در مقاله. همان گونه که زمان مقاله باید برای مخاطب آشنا باشد، مکان نیز باید برای مخاطب معلوم و آشنا باشد و خواننده بتواند با احساس قرابت با آن ایجاد ارتباط کند. به همین دلیل نباید از ظرف مکان خارج شد و وحدت آن را نادیده گرفت.

انسجام

حفظ و یکپارچگی جزء به جزء مقاله انسجام است، به طوری که خواننده با سطور مختلف مقاله از شاخه ای به شاخه دیگر پرانده نشود و چون یک قطعه شهر، نظمی خاص را شاهد باشد. تسلط بر زبان مورد نگارش و رعایت قواعد دستوری و صرف و نحو و قدرت نویسندگی از مایه های اصلی مقاله نویسی است که نویسنده با رعایت آنها انسجام مقاله را حفظ و از پراکندگی آن اجتناب کند.

استنتاج

هر مقاله مطبوعاتی باید مبتنی بر وحدت موضوع، وحدت مکان، وحدت زمان و انسجام باشد و در پایان ، پیام مقاله، راه حل یا پیشنهاد آن در خلاصه ترین و روشن ترین شکل به خواننده ارائه شود. ارائه پیام با استفاده از چهار رکن یاد شده همان ((استنتاج)) مقاله است.

سرمقاله

از مهمترین مقالاتی مطبوعاتی است که در رسانه‌ها درج می‌شود. این نوع مقالات مواضع، دیدگاه‌ها و سیاست‌کاری رسانه‌های مکتوب را نسبت به مسایل مختلف آشکار و مشخص می‌کند. از آنجایی که مسؤولیت پاسخگویی به مطالب مندرج در این نوع مقالات با مدیر مسؤول نشریه می‌باشد، لذا از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است و باید توسط مدیر مسؤول، سردبیر و یا جانشین آنها متناسب با اهداف و خط‌مشی نشریه نوشته شود.

موضوع سرمقاله را به طور معمول، مدیر مسؤول یا سردبیر معین می‌کند و سوژه آن می‌تواند در زمینه‌های مختلف علمی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... باشد. اما باید توجه داشت، سوژه‌ای که انتخاب می‌شود، باید با رویدادهای روز در ارتباط بوده و از موضوعات به روز و متناسب با خواسته مخاطبان استفاده شود، که به صورت جدی و سنگین نوشته می‌شود و حالت طنز و شوخی ندارد. البته در مواردی در عنوان این نوع مقاله برای رفع مسؤولیت از سردبیر یا مدیر مسؤول، در صورتی که مقاله توسط عضو دیگری از تحریریه نشریه نوشته شود از عبارت: «به جای سردبیر»، «به جای سرمقاله» و ... استفاده می‌شود.

در مطبوعات کثیرالانتشار سر مقاله را بدون ذکر نام نویسنده می‌آورند. البته در مواردی که نویسنده از شهرت و محبوبیت نزد مخاطبان برخوردار باشد و آوردن نام نویسنده موجب اعتبار و جذابیت بیشتر شود، نام نویسنده را نیز می‌آورند. سرمقاله باید درستونی ثابت و خاص و تحت عنوان سر مقاله یا عناوینی مترادف با آن در نشریات آورده می‌شود تا خواننده متوجه شود که این مقاله موضع و سیاست کاری نشریه است.

از جمله کلماتی که می‌توان به جای سرمقاله در نشریات به کار برد، عبارتند از؛ «آغاز کلام»، «کلام اول»، «سخن روز»، «سرآغاز»، «اول دفتر»، «سخن سردبیر»، «به قلم مدیر مسؤؤل»، «حرف اول» و ... می‌باشد.

سرمقاله در اولین شماره یا پیش شماره نشریه با شماره‌های بعدی متفاوت است. به طور معمول در شماره اول نشریه، دلیل انتشار، اهداف و خط‌مشی و کلیات کارهایی که قرار است انجام گیرد، نوشته می‌شود، که لازم است برای جذب مخاطبان با قلمی روان و صمیمی با مخاطب نوشته شود و مخاطبان را دعوت به همکاری و خواندن نشریه نماید.

یادداشت

یادداشت نیز نوعی مقاله است که برخلاف سرمقاله، ممکن است حالت طنز و شوخی داشته و چندان جدیت در رساندن پیام و مشخص کردن مواضع نداشته باشد و به طور معمول موضوعات روز جامعه را نقد کند که نام نویسنده نیز ذکر می‌گردد.

از انواع دیگر این مقالات می‌توان از «تفسیر و نقد داستان یا شعر، فیلم، کتاب» نام برد. این نوع مقالات جای ثابت و مشخصی ندارند و عناوین آن نیز بعضی مواقع با طنز همراه است که به طور معمول موضوعات روز به نقد کشیده می‌شود.

مثال:

یادداشت ماه

سلام؛

ما او مدیم با یک صدای جدید، یک صدای کاغذی؛ درسته که ما دانشجویم ولی نمی‌خواهیم حرف‌های قلمبه بزنینم. تصمیم داریم حرف‌های جدید بزنینم. از سختی‌ها هم باکی نداریم. «دست تو دست ایستاده‌ایم حیرانیم، اما از ظلمات جهان وحشت نمی‌کنیم، نه، وحشت نمی‌کنیم» راستش رو بخواهید در اوایل ترم گذشته تصمیم داشتیم اولین شماره‌ی این نشریه رو منتشر کنیم، ولی تو این راه چه بی‌معرفتی‌ها و حرف‌ها که ندیدیم و نشنیدیم. «که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها» از این حرف‌ها که بگذریم، می‌رسیم به خود این صدا، که چه کسانی در اون مشغول فعالیت هستند و برای چی شروع به کار کردند؟

ما یک گروه بچه‌های انجمن علمی هستیم که با همدلی و کمک‌های بی‌شائبه استاد ... دور هم جمع شدیم و این نشریه را بر پا کردیم.

البته به دور از معرفت هست که نگیم چند تا از بچه‌های دانشگاه‌های دیگه هم قراره توی این گیر و دار و وانفسا حسابی کمکمون کنن. این از معرفی برو بچه‌های نشریه، حالا اینکه ما در اصل برای چی اومدیم؟! (از کجا آمده‌ایم، آمدنمون بهر چه بود، به کجا می‌رویم آخر، نمایمی و وطنم) حقیقتشو بخواهید، دیدیم بچه‌های گروه، توی دانشگاه خیلی مظلوم واقع شدند برای همین هم یا علی گفتیمو آستینارو بالا زدیم.

(بر سر آنم که گز زدست برآید / دست به کاری زنم که غصه سراید) هدف دیگمون این هست، که صدای کاغذمون دیگه خش خش نباشه، صداش با صدای همه کاغذهای دیگه فرق بکنه.

(گوش کن! این صدای نفس خورشید است / که به مهمانی ما می‌آید) امیدواریم هر جا به مسؤولین دانشگاه نیاز پیدا کردیم کوتاهی نکنن، اگر هم یه وقت ازشون بی‌مهری دیدیم ایرادی نداره، خدای ما هم بزرگه.

(ای دل از سیل فنا بنیاد هستی بر کند / چون تو را نوح است کشتی بان ز طوفان غم مخور)

خوب، فکر می‌کنم دیگه حرفی برای گفتن باقی نمونده!

در آخر هم اگر انتقاد یا پیشنهادی دارید خوشحال می‌شیم با ما در میان بذارید.

تفسیر و اظهار نظر

یکی دیگر از انواع مقالات مطبوعاتی است که نویسندگان عقاید شخصی خود را می‌نویسند در این مقاله نویسنده موضوعی خاص را کالبد شکافی می‌کند و با توجه به عقاید شخصی خود و استدلال منطقی، اجزای موضوع رویداد را با سؤالاتی مواجه می‌کند که چرا چنین شد؟ چرا اینگونه کرد؟ چه خواهد شد؟ چه خواهد کرد؟ در واقع در این نوع مقالات پاسخی برای چرایی یک موضوع یا رویداد می‌جوید.

در تفسیر، نویسنده باید با استفاده از اطلاعات، منابع و شواهد معتبر و دلایل مورد قبول و کافی خواننده را قانع کند تا بتواند در نوشتار خود برای زیر سؤال بردن موضوع رویداد و تأثیرگذاری بر مخاطب برای همراه کردن با خود موفق باشد. هر چه مقاله مستندتر و غنی‌تر باشد، اعتبار و تأثیرگذاری آن بیشتر است.

مثال:

چرا کتابخانه دانشگاه‌ها به روی پژوهشگران آزاد بسته است؟

بارها به علل کمبود کتاب و کتابخانه، مسأله عدم میل به تحقیقات و کاهش روحیه کنکاش در میان دانش‌آموزان و دانشجویان پرداخته‌ایم، از مهاجرت مغزها نالیده‌ایم و... اما آیا هیچ از خود پرسیده‌ایم؛ اگر شخصی به تحقیقات علاقه‌مند بود و تمام هزینه‌های گزاف تحقیقاتی‌اش را هم خود تقبل کرد، از منابع علمی چه سازمان و دانشگاهی می‌تواند بهره‌گیرد.

ما برای افراد تحصیل کرده یا طالب علم که برف و باران را نمی‌شناسند و در مقابل مشکلات استواری می‌کنند و خم به ابرو نمی‌آورند، چه می‌کنیم؟
در برخورد با کارهای تحقیقاتی فرهنگی که برای حفظ زبان این آب و خاک انجام می‌گیرد و نیاز مبرم به کتب مختلف در آن وجود دارد، آیا اگر آیه یأس نخوانیم، کاری به جز تماشا کردن داریم؟

به مطلب دقیق‌تر می‌پردازیم؛ خانم محقی که فارغ التحصیل مقطع کارشناسی بود، می‌گفت: «از زمان کودکی کارهای مطالعاتی و تحقیقاتی را دوست داشته‌ام. چون دوست ندارم به تربیت فرزندانم و وظایفم به عنوان یک مادر و همسر لطمه ای وارد شود. مطلقاً مخالف کار در بیرون منزل هستم. با اینکه فرزندانم ۲۰ و ۲۳ ساله و هر دو پسر و شاغل هستند و پیشنهادهای اشتغال به کار متعددی، حتی در زمینه فعالیت مورد علاقه ام به من شد و همسرم نیز هیچگونه مخالفتی با اشتغال من ندارد، اما لذت و آرامشی را که در منزل با حضور دایمی خود فراهم می‌کنم، بی‌نهایت بیشتر دوست دارم و صد البته در کنار آن به عنوان زکات‌العلم که نشر آن است، به تحقیق پرداخته‌ام. کار تحقیقاتی من شامل جمع‌آوری اصطلاحات رشته تخصصی‌ام می‌شود. برنامه نرم‌افزاری مربوطه را به سفارش خودم تهیه کرده‌ام، اما منابع اطلاعاتی محدودی هم که به هزینه شخصی تهیه کرده‌ام به هیچ وجه جوابگوی نیازها نیست چون هر ماهه کتاب‌های جدید به بازار می‌آیند و متأسفانه بهای آنها را ارقام نجومی تشکیل می‌دهد.

شاید باور نکنید که من در سال ۶۸، ده جلد از یک مجموعه هشتاد جلدی، را که تازه به طبع رسیده بود، به بهای کل دو هزار و پانصد تومان خریداری نمودم، اما یک سال پیش بهای شانزده جلد دیگر از همین مجموعه شصت و پنج هزار تومان اعلام شد. اگر فرض را بر این بگذاریم که هزینه این کتب را بپردازم، تکلیف کتاب‌هایی که فقط در کتابخانه‌ها موجود می‌باشد و امکان عضویت در آنها هم نیست چه می‌شود.

کتابخانه‌های دانشگاهی که جزء عمده این مراجع را تشکیل می‌دهند جز دانشجویان خودشان، عضو دیگری را نمی‌پذیرند. اگر هم دانشجویان دیگری را به عضویت بپذیرند که آن هم کلیت ندارد و هر دانشگاه و دانشکده مقررات خاص خودش را داراست، فقط باید در خود کتابخانه به مطالعه پرداخت. البته در برخی از کتابخانه‌های دانشگاه‌ها با رایبه معرفی نامه از محل کار می‌توان به عضویت آنان درآمد اما چنین مواردی بسیار اندک است. فعالیت بین کتابخانه‌ای که در وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری تحت عنوان طرح غدیر پیاده شده است، بسیار مفید اما با تأسف فراوان بسیار محدود است، چرا که در این طرح فقط دانشجویان و نه فارغ التحصیلان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری و نه کارشناسی و کاردانی دانشگاه‌های دولتی و نه غیر آن می‌توانند از امکانات ارتباط بین کتابخانه‌ای استفاده کنند. هنگامی که از مسئولین وزارت علوم در مورد راهنمایی کسانی که به هر علت و تحت هر نام شامل این مقررات نمی‌شوند پرسیدم، در پاسخ گفتند: تنها راه شما این است که به عضویت کتابخانه ملی درآیید با خوشحالی به خودم گفتم راستی چرا خودم به فکرم نرسیده بود؛ چرا که از نوجوانی دوست داشتم کتابخانه‌ای عضو شوم که تمامی کتاب‌های موجود در کشور را که به چاپ نمی‌رسند، داشته باشد؟ با اینکه کتاب‌های ترجمه نشده نیز بخش عمده‌ای از کار مرا تشکیل می‌دهد.

ولی این کار به عنوان اولین قدم، می‌توانست گام بسیار مثبت و مهمی باشد. خوشبختانه از آن جا که شرایط عضویت در کتابخانه ملی را دارا بودم، خیلی زود به عضویت در کتابخانه درآمدم، از این بابت خیلی خوشحال شدم، اما متأسفانه این خوشحالی دوامی نداشت، چرا که به هیچ عنوان اجازه بیرون بردن کتاب از سالن مطالعه وجود ندارد، (البته این موضوع با توجه به محدود بودن نسخ موجود در کتابخانه قابل درک است).

و مهمتر اینکه استفاده از هر گونه رایانه‌های کوچک شخصی یا به اصطلاح **lab tap** محیط کتابخانه مجاز نیست. همچنین هیچ کتابی به غیر از نسخ دستی که آن هم قرار است در آینده انجام پذیرد، به صورت **full text** نیست تا بتوان از طریق اینترنت در خارج کتابخانه از آنها استفاده کرد. از طرفی دیگر اجازه استفاده از **Floppy** و **CDRom** رایانه‌های موجود در کتابخانه داده نمی‌شود.

نکته عمده و قابل تعمق این است، که علی‌رغم تهیه کلیه کتاب‌های مطبوع در کشور، از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۴ تنها ۲۰٪ از آنها به متقاضیان ارایه شده و از سال ۱۳۷۴ تاکنون نیز هیچ‌گونه کتاب جدیدی به اعضا ارایه نگردیده است. علت آن نیز این است که مخازن کتابخانه همگی پر شده و در واقع به دلیل کمبود جا و امکانات سرویس خدمات عمومی به صورت کامل انجام نمی‌پذیرد. البته قول استفاده پس از توسعه جا داده شده است، ولی تا آن موقع آیا زمان بی ارزش است؟»

این محقق اضافه می‌کند: «وقتی که همه درها را به رویم بسته دیدم، یاد حرف استادم، خانم دکتر ... افتادم که برای گرفتن راهنمایی، حدود ۸ الی ۹ ماه پیش نزدش رفته بودم، می‌گفت؛ می‌تواند به عنوان یک کمک شخصی، کتاب‌هایی را که می‌توان امانت گرفت به نام خودش از کتابخانه تخصصی دانشکده برایم امانت بگیرد.

در مورد کتاب‌هایی هم که امانت داده نمی‌شوند می‌توانم حضوری بدون آنکه در کتابخانه عضو باشم از کتاب‌ها استفاده کنم و این نهایت لطفی بود که کسی می‌توانست در حق کسی داشته باشد. اما آخر تا کی روابط باید جایگزین ضوابط باشد؟ شاید هم من از اول لقمه را از پشت سر به دهان گذاشته بودم و باید از اول دست به دامن این و آن می‌شدم تا به جای خودشان برایم کتاب بگیرند. در تمام این مدت به این می‌اندیشم که ان‌شاءالله کار را به مرحله قابل ارایه ای برسانم تا شاید کار تحقیقاتی انجام شده، خود معرف الزام استفاده از کتابخانه‌های مورد نیازم باشد.»

آیا امکان پذیر نیست که مسئولین محترم وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، با تجدید نظر در مقررات؛ به عنوان مثال، امانت گرفتن اسناد تضمینی و یا مدرک تحصیلی، امکان مطالعه و استفاده از طرح غدیر را برای محققان آزاد و... فراهم آورند؟ شرط اول حیات فکری و حفظ و تقویت آن، روحیه کنکاش و تحقیق است. اما امکان استفاده بهینه از امکانات موجود چه زمانی برای متقاضیان فراهم خواهد شد؟

تحلیل و تشریح

در این نوع مقاله نویسنده سعی می‌کند با در آوردن سوابق رویداد و جزئیات کار و ربط دادن آن با رویدادهای مشابه اتفاق افتاده، ضمن کالبدشکافی و تشریح موضوع، اهداف رویداد در آینده را تصور کند.

در واقع نویسنده قصد روشنگری موضوع برای مخاطبان را دارد و می‌خواهد این برداشت خود را به خواننده انتقال دهد. این مقالات ممکن است سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ... باشد.

این نوع مقالات به طور معمول درباره موضوعاتی نوشته می‌شود که نویسنده از آن احساس خطر می‌کند و قصد دارد به دیگران نیز در مورد وجود خطر هشدار دهد. مقاله‌های تحلیلی در خصوص تهاجم فرهنگی، امضای پروتکل الحاقی آژانس بین‌المللی هسته‌ای، اعتیاد، معضلات اجتماعی، فرهنگی و ... از آن دسته مقالات هستند.

مثال:

خوابگاه یا خواب‌گاه!؟

آمارهای غیررسمی و پژوهش‌های آماری حاکی از آن است که تعداد زیادی از دانشجویان پس از ورود به دانشگاه و اقامت در خوابگاه‌های دانشجویی دچار مشکلات عدیده‌ای همچون اضطراب، افسردگی، ناهنجاری‌های اخلاقی و ... می‌شوند که حتی در بعضی موارد به خودکشی منجر می‌شود.

مواد مخدر در سطح برخی خوابگاه‌ها و آمار رو به افزایش معتادین در خوابگاه‌های دانشجویی، از دیگر مواردی است که به طور معمول مسئولین ترجیح می‌دهند در قبال آن سکوت کنند.

استفاده از مشروبات الکلی و معضلات اخلاقی دیگر را نیز بر همه مشکلات فرهنگی خوابگاه می‌افزاید.

جدا از بحث خوابگاه‌هایی که دچار مشکلات روحی و اخلاقی می‌باشند، هیچ فرد سالمی نیز در اتاق‌های تنگ و تاریک و کثیف ۴ نفره‌ای که ۶ نفر یا بیشتر در آن جای گرفته‌اند و در کنار آشپزخانه کثیف و دود زده‌ای که بین چندین واحد به اشتراک گذاشته شده است، دوام نمی‌آورد و دیر یا زود دچار مشکلات خاص خود خواهد شد.

بسیاری از دانشجویان که برای درس خواندن، دانشگاهی غیر از شهر بومی خود را انتخاب می‌کنند، بخش عمده‌ای از اوقات شبانه روزی خود را در خوابگاه‌ها سپری می‌کنند و در حقیقت پس از خانه پدری، خوابگاه خانه دوم آنها به‌شمار می‌آید. اجتماع شمار قابل توجهی از دانشجویان در یک ساختمان و زندگی مداوم در آن، خوابگاه را تبدیل به خانه‌ای بزرگ می‌کند که نیازها، مسایل و مشکلاتش نیز، به تناسب بزرگی‌اش افزون‌تر می‌شود و توجه دایمی به حل آنها توسط مسئولان مربوطه را اجتناب ناپذیر می‌کند.

پس از اتمام فعالیت آموزشی روزانه دانشجویان، آنان روانه خوابگاه‌ها می‌شوند تا ساعات باقی مانده از شبانه روز را که شاید در دو سوم ساعات زندگی شبانه روزی آنان است، در خوابگاه صرف کنند و دوران زندگی دانشجویی خود در خوابگاه‌ها را پشت سر بگذارند و به طور دقیق از همین نقطه است که توجه به نیازهای فرهنگی و رفاهی دانشجویان خوابگاه‌ها، ضرورت غیر قابل انکاری پیدا می‌کند. چرا که زندگی در خوابگاه اگر چه دورانی گذرا و موقت در مجموع سال‌های زندگی دانشجویان است، اما به شدت انتخاب‌ها و گزینه‌های متنوع در رفتارهای عمومی دانشجویان را کاهش می‌دهد و آنان را تا حد قابل ملاحظه‌ای از تنوع موجود در زندگی عمومی افراد، نسبت به خانه اصلی خود، دور می‌کند.

از همین رو است که دانشجوی هنگام بازگشت به خانه خود، احساس گشادگی و افزایش تنوع نسبت به گزینه‌های انتخابی خویش دارد و از دوران زندگی در خوابگاه به عنوان دوران محدودیت دانشجویی یاد می‌کند.

بدیهی است عوامل مورد اشاره، برنامه‌ریزی فرهنگی برای دانشجویان ساکن خوابگاه‌ها را اجتناب ناپذیر می‌کند و ضرورت انجام پژوهش‌های آماری و میدانی برای سنجش گرایش‌ها و نیازهای فرهنگی دانشجویان را به اثبات می‌رساند.

طی سال‌های اخیر همواره شاهد آن بوده ایم که تعداد دخترانی که در آزمون ورود به دانشگاه پذیرفته شده‌اند از تعداد پسران بیشتر بوده است، لذا توجه به مسایل خاص خوابگاه‌های دختران اهمیت بیشتری یافته است.

خوابگاه‌های دانشجویی دختران از حساسیت‌ها و الزامات فرهنگی ویژه‌ای برخوردارند. در قیاس با خوابگاه‌های پسران، این الزامات و محدودیت‌ها، نظیر حضور و غیاب شبانه و زودتر بسته شدن در خوابگاه‌ها، به خوبی خودنمایی می‌کند.

دختران دانشجویی که بخش عمده‌ای از ساعات بعد از ظهر و شبانگاهی خود را در خوابگاه می‌گذرانند، نسبت به پسران به میزان بسیار زیادی از بهره‌مندی امکانات و برنامه‌های تفریحی و فرهنگی بیرون از خوابگاه محرومند و همین وضعیت، ضرورت شناسایی واقعیت‌های موجود خوابگاه‌های دختران، سلايق و نیازهای فرهنگی دانشجویان ساکن خوابگاه‌ها و برنامه‌ریزی برای رفع نیازهای متناسب با واقعیت‌های موجود خوابگاه‌ها را الزامی و اجتناب ناپذیر کرده است. آمارهای نگران کننده نیز لزوم توجه هر چه بیشتر و جدی‌تر به معضلات جامعه دانشجویی را آشکار می‌سازد. از این رو شورای عالی انقلاب فرهنگی که یکی از ارکان اصلی سیاست‌گذاری‌های فرهنگی کشور محسوب می‌شود، باید بیشتر توجه خود را به این موضوع معطوف کند. البته چندی پیش این شورا خطرات جدی پیش‌رو در خوابگاه‌های دانشجویی را مورد توجه قرار داد که پس از بررسی طرح‌ها و نظرات مختلف و بهره‌گیری از طرح‌های پژوهشی، در نهایت، سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی بهینه‌سازی وضع خوابگاه‌های دانشجویی کشور را به تصویب رساند.

مصوبه مذکور که بر پنج مؤلفه فرهنگی - اجتماعی، مدیریت و نظارت، اقتصاد، خدمات و رفاه و توسعه خوابگاه‌ها استوار است چه اهدافی را دنبال می‌کند؟ چگونه و چه زمانی محقق می‌شود؟

- ۱- ایجاد هماهنگی و همکاری در امر سیاستگذاری، برنامه ریزی، اجرایی و نظارتی به منظور توسعه و بهبود وضعیت خوابگاه‌های دانشجویی توسط دستگاه‌های ذیربط.
 - ۲- احیا، حفظ و ترویج فرهنگ اسلامی در محیط‌های خوابگاهی با استفاده از روش‌های کارآمد، نظارتی و مدیریتی.
 - ۳- ایجاد زمینه مساعد برای ارتقای سطح آگاهی‌ها، توانمندی‌ها و کشف استعداد‌های دانشجویان از طریق فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در محیط خوابگاه‌ها.
 - ۴- فراهم سازی شرایط و تسهیلات مناسب اقتصادی، رفاهی و خدماتی برای استفاده دانشجویان در خوابگاه‌ها.
- در مورد هر کدام از مؤلفه های ذکر شده، به تفکیک، تعدادی راهبرد و سپس چند سیاست اجرایی مختص آن راهبرد ذکر شده است.
- با نگاهی گذرا به مصوبه فوق و وضعیت کنونی، می‌توان دریافت که برخلاف همه فعالیت‌های ارزشمند صورت گرفته در این زمینه، مصوبه مذکور تا رسیدن به سیاست‌های اجرایی کارآمدی که بتواند فضا‌های خوابگاه‌های دانشجویی را تحت تأثیر قرار داده و محیط خوابگاهی را برای دانشجویان شاد، ثمر بخش و مفید کند، راهی طولانی و دشوار در پیش است.
- چرا که با گذشت چند سال از ابلاغ این مصوبه، زمان لازم برای پایه‌ریزی فعالیت‌های جدید فرهنگی در خوابگاه‌ها فراهم شد، اما در طول سال‌های گذشته چقدر شاهد این تغییرات و تحولات بوده‌ایم؟ به نظر می‌رسد با ادامه پیدا کردن روند کنونی، این مصوبه نیز به خیل هزاران مصوبه اجرا نشده دیگر در بایگانی‌ها بپیوندد، اما چرا موضوعی به این حساسیت که خطرات زیادی را به همراه دارد باید با تساهل مواجه شود؟

نقد مطبوعاتی

ارزیابی و قضاوت درباره یک رویداد علمی، سیاسی، اجتماعی، خبری، هنری، ادبی و فرهنگی و ... است که به منظور بررسی نکات مثبت و منفی آن رویداد صورت می‌گیرد. نقد فیلم یکی از موارد نقد مطبوعاتی است که نقاط قوت و ضعف فیلم‌ها بررسی می‌شود. نقد فیلم و نمایش را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد.

نقد برون نگر: منتقد، فیلم را به عنوان یک پدیده جامعه‌شناسی مورد توجه قرار می‌دهد و تأثیر فیلم بر روی بینندگان و مخاطبان مد نظر است. مثل: فیلم و جامعه، فیلم و عقاید، هنر هفتم، سینمای چهار، نمایش و مخاطب و ...

آدم برفی، زندان زنان، آواز قو، شوکران، من ترانه ۱۵ سال دارم، ارتفاع پست، سگ‌کشی، خانه‌ای روی آب، مارمولک و ... از جمله فیلم‌هایی بودند که به دلیل استفاده از سوژه‌های جدید و چالشی روز، واکنش‌های متفاوت افراد و گروه‌های مختلف را به همراه داشت. بیشترین نقد رسانه‌ای درباره آنها منتشر شد.

نقد درون نگر: به ارزیابی، قضاوت و تفسیر جنبه‌های هنری و فنی فیلم و تکنیک‌های ساخت آن پرداخته می‌شود. در این نوع نقد، صنایع بدیع فیلم، وضع ظاهری، حالت و فضای فیلم، سبک شناسی فیلم و ... ارزیابی می‌شود.

فیلم‌های سینمای هالیوود که از نظر صنعت، تکنیک و بدلکاری از توان بسیار بالایی برخوردار هستند، از عمده‌ترین الگوی مصداق این نوع ارزیابی هستند.

ب - مقاله‌های تخیلی، داستانی و وصفی

در این نوع مقالات فضاسازی، تجسم و توصیف موضوع در ذهن مخاطب و به کار بردن تشبیه، اهمیت مهمی دارد که احساسات و عواطف خواننده را تحریک می‌کند و نیاز به دلیل و استدلال برای اثبات ندارد.

به همین دلیل نشریات دانشجویی در مورد مشکلاتی که در مورد آن اطلاعاتی کافی ندارند یا فشار جو سانسور وجود دارد، می‌توانند با استفاده از این نوع مقالات با توصیف، فضاسازی و هدایت خواننده به دنیای تخیل و تصویرپردازی با خلاقیت و قدرت قلم به طور غیر مستقیم موضوع را نقد کنند و احساسات و همدردی خواننده را برانگیزند، به طوری که احساسات خود را در قالب نوشته به صورت شادی، غم، اضطراب، امنیت و ناامنی به مخاطب منتقل و القا نمایند.

هر چه خواننده بیشتر تحت تأثیر قرار گیرد، نویسنده موفق‌تر است. به طور معمول در این نوع مقالات به دلیل وجود فشار سانسور و خفقان، سعی می‌شود از زبان حیوانات، اما با فهم و واقعیت‌های انسانی ابراز عقیده شود، که به طور عمده، سیاسی و به شکل داستانی می‌باشند. کتاب «موش و گربه» عبید زاکانی را می‌توان از این نوع نوشته نام برد که به شکل داستانی از زبان حیوانات ابراز عقیده می‌کند.

ج - مقاله‌های تحقیقی، تخصصی، علمی و آموزشی

در این نوع مقالات با نگاه علمی و تخصصی به یک موضوع پرداخته می‌شود و موضوع مورد نظر مقاله با استفاده از مستندات، استدلال و آمار و ارقام به صورت علمی برای خواننده شرح داده می‌شود.

البته باید مقاله به گونه‌ای نوشته شود که برای افرادی با اطلاعات متوسط به بالا در آن زمینه قابل فهم باشد.

به کاربردن واژه‌های تخصصی در این نوع مقالات به دلیل اینکه افرادی با اطلاعات متوسط به بالا مخاطب این مقاله‌ها بوده و آن را می‌خوانند. مانعی ندارد، اما باید طوری نوشته شود که مبهم و دور از فهم نباشد.

در مقالات علمی، تحقیقی، آماری و آموزشی، باید از سبکی خاص پیروی کرد و در چند قسمت خاص و مشخص شده مقاله را جهت دهی نموده و به رشته تحریر درآورد.

ساختار مقالات علمی و پژوهشی

- عنوان مقاله؛
- نویسنده یا نویسندگان؛
- اطلاعات تماس و سازمان وابسته؛
- خلاصه (چکیده) مقاله؛
- کلمات کلیدی؛
- مقدمه؛
- مبانی نظری تحقیق؛
- روش مطالعه و تحقیق؛
- یافته های تحقیق؛
- بحث و نتیجه گیری؛
- ارائه راهکار؛
- پی نوشت ها و منابع و مأخذ.

خلاصه مقاله

در خلاصه مقاله چکیده‌ای از کلیات مقاله آورده می‌شود و نویسندگان در چند جمله موضوعی را که به آن پرداخته است، در ابتدا به طور بسیار مختصر بیان می‌کند. یکی از ویژگی‌های چکیده مقاله جذب و ترغیب مخاطب به خواندن متن مقاله است و باید علاوه بر مشخص کردن ماهیت و کلیات مقاله از جذابیت نیز برخوردار باشد.

مقدمه

مقدمه، زمینه‌ای برای شروع مقاله است، تا حدودی درباره موضوع اصلی مقاله زمینه‌سازی می‌شود و توضیحاتی برای شروع بحث و آماده شدن ذهن خواننده برای پرداختن به مطلب اصلی مقاله ارائه می‌شود. در مقدمه ممکن است، نویسندگان تاریخچه و سوابق مرتبط با موضوع مقاله را برای آگاهی خواننده، بیاورد.

هدف تحقیق

منظور و غرض نویسندگان از انجام تحقیق، و دلیل نوشتن مقاله در هدف تحقیق می‌آید. که مقاله چرا به این موضوع پرداخته و قرار است راجع به چه موضوعاتی تحقیق شود.

روش مطالعه و تحقیق

در روش مطالعه و تحقیق، نیز روش‌هایی برای مطالعه و تحقیق در مورد موضوع مقاله و شیوه‌ای که نویسندگان برای شرح مقاله به کار برده، توضیح داده می‌شود، که می‌توان از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، آمارگیری، روش‌های تحلیل داده‌ها همراه با جدول و نمودار برای روش تحقیق نام برد.

نتیجه‌گیری

نظرات و عقیده نویسنده از انجام تحقیق، دستاورد، حاصل و نقش و تأثیر مقاله در بهبود وضعیت در نتیجه‌گیری نهایی تحقیق آورده می‌شود.

مراحل تنظیم مقاله در نشریات دانشجویی

- ۱- انتخاب سوژه یا موضوع؛
- ۲- پرورش سوژه و تحقیق درباره آن از منابع مختلف؛
- ۳- جمع‌آوری اطلاعات و دسته‌بندی آنها؛
- ۴- عنوان بندی و تفکیک قسمت‌ها؛
- ۵- تنظیم متن و پاراگراف‌های آن در جملات کوتاه (حداکثر ۲۰ کلمه)؛
- ۶- ترکیب‌بندی و الویت‌گذاری بین پاراگراف‌ها و ایجاد پیوستگی مناسب و منطقی بین مطالب و حفظ وحدت و یکپارچگی مقاله؛
- ۷- نتیجه‌گیری از مطالب؛
- ۸- اصلاح نسخه اولیه و پاک‌نویس کردن مقاله؛
- ۹- ویراستاری مطالب مقاله؛
- ۱۰- درج یادداشت‌ها و پاورقی‌های مقاله؛
- ۱۱- ذکر منابع و مأخذ؛

منابع تحقیق درباره موضوع و سوژه مقالات عبارتند از:

- ۱- تجربه و اشخاص با سابقه و مسن؛
- ۲- صدا و سیما؛
- ۳- آرشیو روزنامه‌ها و نشریات؛
- ۴- کتابخانه‌ها؛
- ۵- کارشناسان؛
- ۶- نظرات مخاطبان، دانشجویان و مردم؛
- ۷- آگهی‌ها؛
- ۸- مراکز علمی و تحقیقاتی مرتبط با موضوع مقاله؛
- ۹- مسئولان مرتبط با آن سوژه؛

پایان

با آرزوی مزید توفیقات الهی
امیر هوشنگ قلندری

amir.ghalandari@gmail.com

صفحه اینستاگرام آموزشی
resaneh.ghalandari